

הנדון: התייחסות לובי 99 לחוק ההסדרים – פרק י"ג: ייבוא – דיון פתיחה

בשם לובי 99 (חל"צ), הלובי הציבורי, אנו מבקשים מכם לתמוך ברפורמה בייבוא, הכוללת הפחתה בבדיקות המקדמיות ואימוץ תקינה בינלאומית שתייעל את תהליך היבוא, תוך מעבר למשטר של הצהרות יבואן ואכיפה מוגברת בשווקים. שיטה זו היא המקובלת במדינות המפותחות, לרבות באיחוד האירופי ובארה"ב, ותאפשר הגברת תחרות בדגש על עידוד יבואנים קטנים ובינוניים. הגברת התחרות בייבוא תביא להורדת יוקר המחיה. להלן התייחסותנו:

1. צמצום האפשרות להחרגות: היבוא לישראל, בייחוד בתחומי הטואלטיקה והמזון, סובל מריכוזיות רבה ונשלט על ידי יבואנים גדולים המהווים מונופולים במוצרים רבים. פערי המחירים הקיימים – כ- 30% בממוצע בין ישראל למדינות מפותחות רבות – מדגישים את הצורך בשינוי. הלוביסטים של החברות הגדולות פונים בימים אלה למשרד הכלכלה עם בקשות להחרגה מהחוק של רשימה ארוכה מאוד של מוצרים, לרבות מזגנים, ברזים, אריחי קרמיקה, גופי חימום, מיטות תינוק, תנורים, מדיחי כלים, חיתולים, טמפונים, כיסאות בטיחות לרכב ועוד. **משמעות החרגות אלו בפועל היא פטור מתחרות עבור ענקיות הייבוא והכשלת הרפורמה החיונית הזאת.** אנו מבקשים שתצמצמו ככל האפשר את האפשרות לקבלת פטור. לפי החוק המוצע, ניתן לבקש החרגות במספר דרכים:

א. לפי נוסח הרפורמה הנוכחית, בתיקון משולב לפקודת היבוא והיצוא (נוסח חדש) התשל"ט-1979 (להלן: **פקודת הייבוא**) ולחוק התקנים תשי"ג-1953 (להלן: **חוק התקנים**) מוצע לבטל את חובת הבדיקות המקדמיות וליצור מסלול של יבוא על סמך תצהיר בלבד לכל מוצר שעומד בתקן הבינלאומי המחמיר (להלן: **המסלול האירופי**). המסלול האירופי חל על כל המוצרים למעט "חריגים", כמו מוצרי גז שהוחרגו בסעיפי החוק הראשי (סעיף 2א(ד)(1)). **אנו קוראים לחברי וועדת הכלכלה של הכנסת לא לאפשר החרגות נוספות בחקיקה ראשית, שכן ההחרגות עלולות לרוקן את הרפורמה מתוכן ולהכביד על יוקר מחייה.**

ב. בנוסף, ניתן להחריג מוצרים באמצעות התוספת השלישית לחוק התקנים, אשר כיום עודנה ריקה. בסעיף 2יח המוצע לפקודת הייבוא (פרק י"ג, סעיף 107(11) לחוק ההסדרים), מוצע להקים ועדת חריגים בראשות נציג משרד רה"מ, שתהיה רשאית להחריג מוצרים מהמסלול האירופי. כפי שמוזכר לעיל, אנו מודעים לניסיונות הרבים של הלוביסטים לקבל החרגות עבור לקוחותיהם. לכן, **יש להגביל את סמכות הוועדה ולאפשר החרגות מהמסלול האירופי רק משיקולים של בריאות הציבור ובטיחותו, ורק כאשר מדובר בסכנה ברורה וממשית.**

אנו מציעים לתקן את התזכיר באמצעות הוספת סעיף 2יח(ג)(1) שבו יהיה כתוב, "הוועדה תכריע לגבי החרגה לאחר ששקלה את ההצדקות להטלת החובה, ומצאה כי קיים חשש ממשי לפגיעה בבריאות הציבור או בטיחותו."

אנו דורשים שאותו סעיף, עם שינויים נדרשים, יחול על כל ועדת חריגים שתוקם במסגרת חקיקת רפורמת הייבוא, כולל חוק מקורות האנרגיה, התש"ן-1989, חוק ההגנה על בריאות הציבור (מזון) התשע"ו-2015 ופקודת הרוקחים (נוסח חדש), התשמ"א-1981

ג. בהכנות לדיוני הוועדה גילינו שכ-100 תקנים כבר הוחרגו "בשקט" על ידי מכון התקנים, כולל שטיחים, טמפונים, חיתולים, לולים, כיסאות בטיחות לרכב ודודי שמש. מדובר במוצרים שכרגע מיובאים על סמך תקנים ישראלים ייחודיים שלא עברו התאמה לתקן הבינלאומי **למרות שהכנסת דרשה זאת במפורש במסגרת הרפורמה הקודמת בייבוא ב-2016**. חמש שנים עברו ומכון התקנים עדיין לא טרח לבצע את דרישת הכנסת מהסבב הקודם. אם החוק יעבור כפי שהוא, מפאת חוסר התאמת התקנים, **כל המוצרים הללו יוחרגו אוטומטית מהמסלול האירופי ברפורמה הנוכחית**.

בהצבעה בממשלה על הרפורמה נוכחית, השרים חייבו את משרד הכלכלה ומכון התקנים לסיים את מיפוי התקנים הרלבנטיים ולהתאימם לסטנדרט הבינלאומי **תוך שנה**. לנוכח ניסיון העבר ביחס להתאמת התקנים על ידי מכון התקנים, אנו מציעים לא להסתפק בדרישת הממשלה אלא לציין זאת במפורש בחוק. **אנו קוראים לחברי ועדת הכלכלה של הכנסת לתקן את החוק כך שהמסלול האירופי יוחל אוטומטית על מוצרים אלו בסוף השנה הראשונה לרפורמה**. כלומר, **אם מכון התקנים לא ישלים את עבודת ההתאמה תוך שנה, המוצרים יעברו למסלול המקל ממילא**.

ד. יש כיום כ-500 מוצרי צריכה בסיסיים עם תקן רשמי ממשרד הכלכלה שניתן לייבא לארץ ללא כל קשר למסלול האירופי או עמידה בתקן אירופי. המוצרים הללו מחולקים ל-3 קטגוריות לפי כמות הבדיקות הנדרשות על מנת לייבאם לישראל. **בסעיף 2א לפקודת היבוא מוצע לבטל את קבוצה 1, הקטגוריה המחמירה ביותר, ולהעביר את כל המוצרים בעלי התקן הרשמי לקבוצה 3 - המסלול המקל שדורש הצהרה ללא בדיקות מקדמיות**. אבל לפי סעיף 2א(ג) המוצע לפקודת הייבוא, תוקם ועדה מייעצת ברשות מנכ"ל משרד הכלכלה, אשר תמליץ לשרת הכלכלה אם להשאיר את כל התקנים בקבוצה 3 או להעביר את חלקם לקבוצה 2, המחמירה יותר. אנו מציעים גם פה **לקבוע שהוועדה תוכל להעביר מוצרים למסלול המחמיר רק לאחר שמצאה כי קיים חשש משמעותי וממשי לפגיעה בבריאות הציבור או בבטיחותו**.

2. **צמצום שיקול הדעת של מכון התקנים**: כפי שצוין לעיל, החל מהחלטת הממשלה 2318 מ-2014, שעסקה באימוץ מסקנות ועדת לנג בנושא הרפורמה בייבוא, חוזר ועולה הקושי של מכון התקנים ליישם רפורמות בתחום הייבוא. **מכון התקנים מרוויח כ-40% מתקציבו השנתי מבדיקות התקינה, ולכן יש לו אינטרס עליון לשמר את משטר הבדיקות המכביד**. למרות ניסיונות עבר ליצור תחרות באמצעות הכנסת מעבדות פרטיות לתחום בדיקות התקינה, מכון התקנים הוא עדיין השחקן העיקרי בתחום, ובמקרים רבים, כמו בדיקות של מוצרים בפיקוח משרד הבריאות, שחקן מונופוליסטי. מצב זה חייב להשתנות. יש צורך לחזק את התחרות בבדיקות הייבוא.

עד אותו שינוי מיוחל, אנו מבקשים לשמר ואף לחזק את סעיף 2טז בפקודת הייבוא העוסק ב"ניגוד עניינים בעבודת מעבדות הבדיקה" ומציין במפורש שאין למכון התקנים (או כל מעבדה אחרת) שום שיקול דעת עצמאי לגבי ההשלכות המסחריות של הבדיקות. לדוג' המכון לא יוכל להורות על הפסקת מכירה, איסוף מוצרים או השמדת מוצרים פגומים. אנו תומכים במגמה זו ומבקשים לחזקה.

בנוסף, אנו מבקשים מחברי וועדת הכלכלה לתת את הדעת על הניהול השוטף של מכון התקנים שלרוב מכביד במיוחד על יבואנים קטנים ובינוניים – כולל זמני המתנה ארוכים, גביית מחירים גבוהים על פעולות פשוטות כמו אימות תעודות מחו"ל, דרישות לחידוש תעודות בתדירות גבוהה בשונה מהמקובל באירופה וכו'.

3. **הגנה על בטיחות הצרכן:** אין ספק שההגנה על בריאות הציבור, באמצעות קביעה ואכיפה של סטנדרט בטיחותי גבוה עבור מוצרים מיובאים, היא ערך עליון. אך לטעמנו, שיטת הייבוא הנוכחית המתבססת על בדיקות מקדמיות לפני פריקת הסחורה לא מבטיחה לצרכן את ההגנה המיטבית למרות העלויות הגבוהות. לפי נייר עמדה של מכון המחקר של הכנסת, בדיקה מדגמית שערך מנהל התקינה בשנים 2016–2019 של מוצרי תקינות בחנויות גילה כי כ-42% ממוצרי התינוקות שנמכרים בארץ כלל לא עומדים בסטנדרט הבטיחותי הראוי¹. כלומר, בדיקות מקדמיות הן לא דרך אפקטיבית להגן על בטיחות הצרכנים. השיטה המקובלת במערב, לרבות באירופה וארה"ב, של אכיפה מדגמית בשווקים המבוססת על הרחבת סמכויות האכיפה של הממונה על התקינה במשרד הכלכלה, הינה עדיפה. בתיקון המוצע לסעיף 14א ו-14יח לפקודת הייבוא (סעיף קטן 12 ו-13 לסעיף 107 בחוק ההסדרים), ישנה התחלה של בניית מערך אכיפה בשווקים. הדבר מבורך אך לא מספק. נדרשים גם תיקוני חקיקה שיגבירו את אחריות היבואן ויטילו חובה לבטח את פעילות הייבוא כנגד תביעות עתידיות. **אנו מציעים לנקוט צעד נוסף ולתקן את חוק הגנת הצרכן על מנת לאפשר הגשת תובענות ייצוגיות נגד יבואנים, צעד שהוכח כאפקטיבי בהרתעת גופים מסחריים גדולים.**

4. **סעיפי תחולה אחידים:** בסעיף 109 לחוק ההסדרים מצוין כי התיקונים לפקודת הייבוא וחוק התקנים יכנסו לתוקף ב-1.6.2022, אלא אם שרת הכלכלה תחליט לדחות את התחולה ב-9 חודשים בשל עיכובים בהערכות. השרה רשאית לדחות את יישום הרפורמה פעם אחת. חוק מקורות האנרגיה, לעומת זאת, מאפשר לשרה לדחות את היישום עד 3 פעמים לתקופה כוללת של עד 9 חודשים. **אנו סבורים שהסעיף בחוק מקורות האנרגיה עדיף, מפני שמאפשר לשרה גמישות מוגברת לגבי תחולת הרפורמה, ורצוי להחיל סעיף זה בשאר החוקים הנכללים ברפורמה.**

5. **לסיכום,** אנו מברכים את חברי הוועדה על קידום רפורמה מקיפה בתחום הייבוא. לרפורמה זו פוטנציאל ממשי להגברת התחרות בייבוא ולהורדת יוקר המחיה. עם זאת, אנו מבקשים מחברי הוועדה שלא לאפשר לבעלי אינטרסים לנצל את מנגנון החריגה לטובת שימור מעמדם, כייבואנים או כבעלי מונופול בתחומים שונים. יש לעמוד על המשמר בכדי למנוע את האפשרות שרפורמה חשובה זו תתרוקן מתוכן והציבור לא יזכה להקלה המיוחלת ביוקר מחיה.

בברכה,

עו"ד רחל גור
מנהלת תחום ממשלה
לובי 99

¹ תקינה של מוצרי תינוקות וילדים – מדיניות ופיקוח, מרכז המחקר של הכנסת, אוגוסט 2020
https://fs.knesset.gov.il/globaldocs/MMM/a63fd71-a7b2-e911-80f5-00155d0a9536/2_a63fd71-,2020_a7b2-e911-80f5-00155d0a9536_11_17828.pdf